

Alte Drucke

**F. IOAN. DVNS || SCOTI, || DOCTORIS SVBTILIS, || ORDINIS
MINORVM, || Theologorum omnium || PRINCIPIS, ||
Disputationes Collationales. || Nuperrime à ...**

Duns Scotus, Johannes

Venetiis, 1580

DISPVTA. XXVIII.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150343

DISPUTA. XXVIII.

Verum verbum diuinum sit de essentia, sicut de quasi materia.

TRUM verbum diuinum sit de essentia, sicut de quasi materia. ¶ Quod sic probatur ex creaturis, licet eminenter sint in causis, quæ sunt creatorum. tñ non oia quæ in creaturis sunt possumus attribuerè Deo proprie, vt si dicatur proprie albū &c. tunc illæ solæ perfectiones Deo attribuantur proprie, quæ sumptæ in sua intentione nullā dicunt imperfectionem, vt est sapientia, & potentia actiua &c. Item, primo ostendo, quod materia & potentia passiuæ, dicit aliquam perfectionem, & est aliqua perfectio, quia Augustinus de natura boni, si forma est bonum aliquod, capacitas formæ est bonum. ergo &c. Item, ens & bonum conuertuntur, cum igitur materia sit ens, ergo bonum. non enim est nihil, quia substantia. Probatio, ex non substantia nō sit substantia, primo phy. & 2. de anima dicitur, quod est substantia. ¶ Secundo ostendo quod in materia, vel eius potentia passiuæ est aliqua eius intentionem, non includitur aliqua imperfectio, vbi notandum quod in omni ente intelligitur aliqua perfectio, non tamen illa ponunt in Deo, quia et dicunt imperfectionem, sed aliqua est intentio potentie inclusa in eius quidditate, quæ nullam includit imperfectionem, & separabilis secundum intellectum ab intentione imperfecta. Probatio, transmutatio est actus proprius potentie passiuæ, sed

actui proprio correspondet propria potentia secundum intentionem actus proprii, & e conuerso. aut secundum eius intentionem aliam. alias non esset eius potentia, sed transmutatio passiuæ est proprius actus potentie actiue, & potentia passiuæ vnā habet intentionem, quæ est mutatio. aliam habet quæ est separabilis a mutatione secundum intellectum, & secundum quod conuenit diuersis, quæ non includunt imperfectionem, conuenit Deo sicut productio. ergo potentia passiuæ per mutationem, quæ dicit imperfectionem, manet in Deo.

¶ Aliter ostenditur idem, quia aliquando est mutatio ad aliquid, quod capit esse post aliud esse, & post priuationem aliquid capit esse post nihil, prima est generatio, secunda creatio, & est alia productio, quæ non dicit aliquam mutationem, nec per quam capit esse post non esse, vel post nihil, sed tñ capitur esse de esse, tunc vñ, quod sic est dare signum originis, in quo est pater, non filius, quod non est nisi esse in priori originis essentiam in patre, quæ in filio non est in illo priori, nō tamen essentiam non esse sub filiatione, quia semper actualissime est sub filiatione, sed posterius origine habere filiationem a se, quod stat cum hoc quod actualissime hæt filiationem, ideo non est dare signum naturæ in quo pater sit, vel intelligit, nō existente filio, vel non intelligente, sed tñ pater intelligit prius originem, hoc est a se. ergo licet essentia prius sit sub non filiatione, non tñ in priori signo naturæ, sed omnis mutatio est post negationem, vel priuationem in alio si gno naturæ. ergo illa generatio nō est

r. phy. 2. de anima.

est mutatio. ¶ Tunc dico, sicut generatio potest perdere intentionem, quæ est mutatio, retenta intentione, qua est productio, sic in diuinis: ideo non dicitur imperfectionem, & semper omnem modum actui debet correspondere potentia passiva, ergo potentia passiva potest perdere intentionem, qua est passiva susceptiua mutationis retenta, quæ est potentia susceptiua productio-
nis.

CONTRA. arguitur, in eodem secundum numerum potentia est prior actu, Deus est idem numero, si ibi est potentia ipsa, erit prior actu, hoc falsum est. ¶ Istud argumentum est in Gaud. an. 4. quod. q. an in Deo sit potentia. ¶ Respondeo deo aliter est potentia in Deo, quam in creatura. Nam priuatio absconditur a potentia in diuinis, nec potentia est ibi prior actu, nisi origine, & verum est formaliter prædicatione potentia est actus, accipitur enim ibi, ut non distat ab actu, sed in creaturis est potentia prior actu in eodem, sic non hic in filio, solum enim est cum non esse a se.

ARGVITVR, quid notat ly quasi, aut veritatem, aut falsitatem, dico quod ibi materia & ly quasi est nota veritatis, quo ad perfectionem, nota falsitatis quo ad imperfectionem. ¶ Similiter non est ibi compositio, quia ex ea parte qua concurrunt vnum est idem simpliciter identitate cum alio. Quod ibi sit quasi potentia secundum fidem, essentia prius ordine originis est sub paternitate, quam sub filiatione, sed oportet quod in aliquo priori non est aliquid, vel ad aliquid est in posteriori tale aliquid, vel ad aliquid in priori fuit in potentia tale, ergo essentia ha-

bet quod per generationem est in filio, aut igitur educitur filius de essentia, quasi materia, quod non dicunt, quia si sic, esset ibi potentia obiectiua, quæ in creatura dicitur imperfectionem, sicut subiectiua. ergo vtrique erunt ibi eque, si imperfectio auferatur. ¶ Item relationes sunt forme suppositorum, quia distinguunt, sed forma suppositi est, vel forma totius, vel forma partis. forma totius, sicut humanitas forma sortis, forma partis, sicut anima est forma sortis, nunc autem relatio non est forma totius, quia non formaliter includit essentiam. ergo est forma partis, & quasi pars, sed in creatura forma pars est forma partis, ut anima corporis, ergo in Deo forma quasi pars, erit quasi forma partis. ergo essentia est quasi materia respectu compositi. ¶ Dices, pars distinguitur a toto, sed relatio est idem tice essentia, ideo non est pars, nec forma, quia non inhaeret.

CONTRA, non tollit hanc rationem partis concurrere cum alio formaliter distincto, sed essentia & relatio ad constitutionem vnius, ut sic concurrunt, habent unionem, & sic non claudunt identitatem, quia sic non facerent unionem, & relatio & essentia non sunt formaliter vnum in filio, sed vnita non concurrunt identice, sed ut materia & forma. ergo &c. Potest dici quod ista potentia est logica. ¶ Contra, prioritas originis est realis. ergo illam sequitur realis ordo, & realis potentia. Si dicatur quod est potentia obiectiua.

CONTRA. omnis imperfectio in creatura quæ sequitur potentiam passiuam subiectiuam, sequitur obiectiuam, item, relatio, & essentia

tia concurrunt ad constitutionem suppositi, vt sunt duæ formalitates seruata distinctione formalis fori in illa conuentione, si igitur concurrunt ad unitatem, antequam non identitatem, licet vnum sit idem alteri, tamen concurrunt ad unitatem vt dicitur, ergo concurrunt ad vnionem. ergo vnum est quasi materia, & alterum quasi forma. ¶ Item, relatio est modus, & circumstantia termini. ergo modificat, & informat rem, cuius est modus. ¶ Item, generatio est opus naturæ, quæcunque autem operatio naturæ fit per modum impressionis formæ in materia.

CONTRA. quasi in materia est quasi in potentia respectu formalis termini productionis, similiter persone distinguantur specie sicut relationes. ¶ Item, ex vi productionis, non habetur in aliquo nisi vno modo, sed essentia Dei habetur in filio vt formalis terminus. ergo non vt materia. ¶ Item, habens in se essentiam diuinam, quacunque ratione omni alia ratione amota est in se perfectus, sed filius habet eam sub ratione quasi materiæ. ergo quacunque alia ratione amota est perfectus, & ita esset perfectus filius, non habendo essentiam diuinam, vt terminum formalem, quod est falsum.

AD PRIMVM, si intendunt quod essentia est formalissimus terminus generationis, cum formalissimum in supposito distinguat suppositum, essentia distingueret, tunc dico quod relatio est terminus aliquo modo, sicut enim in forma est terminus duplex formalis, vnus termi-

nus specificus, vt rationalitas, alius suppositiuus, siue sit duplex negatio, siue humanitas, siue fortitas, sic in filio Dei vnus terminus est natura, terminus suppositiuus est proprietas hypostatica, sic essentia est terminus specificus, relatio est terminus formalis hypostaticus, ideo non prius terminatur generatio ad relationem, sed ad essentiam, vt formalem terminum, tamen sub illa proprietate, ideo non est ad aliquatio. similiter species sumitur ibi ex essentia sicut in creaturis sumitur ex natura, ideo non distinguitur specie.

AD PRIMVM tunc dico, quod sicut in creatura quæ est aliquid in potentia respectu sui in actu, vt in simplici ratione est luere differentiam, & genus, sic aliquo modo est ibi, nisi intellectus Dei informatur notitia simpliciter, & ille idem, vt nudus conuertitur super seipsum, vt informatum, & ille vt informatum imprimatur in nudum, ideo ille intellectus, vt nudus, & quasi informis est quasi materia, & informans est quasi forma, relatio autem est quasi forma. ¶ Et cum arguis, habens essentiam, vt quasi materiam est suppositum perfectum, dico, quod sicut sequitur, principium est. ergo principium est, propter correlationem, & propterea addita exclusionem sequuntur opposita, vnde habere eam, vt materiam includit habere eam vt formam, & nota exclusionis addita excludit includit.

AD SECVNDVM, maior non est vera in nobis, intellectus enim continens notitiam memorialem est eadem res cum nudo

nudo conuerso, qui nudus est materia verbi respectu intellectus, vt informati. ¶ Ad aliud cũ arguitur, agens sicut producens, non refertur ad materiam, nisi inquantum mouens, dico, qd hoc est falsum vbi materia non differt a producente.

A D A L I V D, Q V O D producit aliquid ex materia prius refertur ad patiens, quam ad productum. ergo pater prius refertur ad essentiam realiter, qd ad filium, dico qd antecedens non est verum, nisi vbi materia differt realiter a producente, vel antecedens est verum, quādo agēs disponit materiā, & obicit formam precedentem. ¶ Item, potentia prima actiua non requirit aliquam causam, sicut patet in creatura, ergo nec potentia prima productiua requirit tantū aliam, ergo nec quasi materiam, dico qd antecedens est verum, quia infert, qd de iure non est in causa actiua requirere aliā causam, sed de ratione causæ productiue est requirere aliam causam, vt quasi materiam. ¶ Ad aliud, qd tam in generatione, quam in spiratione vtrobique est impressio quasi formæ in materiam, arguitur. ¶ Item arguitur, si essentia est quasi materia, cui imprimitur relatio vt forma, quāto an essentia, vt est patris, vel vt filij, vel vt spiritus sancti, vel vt indifferens, non primo modo, quia tunc pater & filius erunt vnum suppositum, nec secundo modo, nec tertio, quia illa impressio prior est, quam sit filius, vel spiritus sanctus, nec quarto modo quia sic filius esse magis de essentia patris, quā filij, vel spiritus sancti. ¶ Respondet in creaturis est considera-

re signum, quo materia est sub forma subiicienda, aliud in quo forma educitur. terminum quo est subiectum generationis, & quasi materia, si quæris tunc, quando est generatio ignis ex ære, vt materia sit ignis, vel aeris, neutrum est. sed indifferens vtrique, similiter in diuinis non imprimitur relatio in essentia, vt est patris, nec vt filij, vel spiritus sancti, sed est quasi signum primum, in quo intellectus patris informatur simplici notitia, secundum in quo intellectus nudus conuertitur super informatum, tertium in quo nudus conuersus informatur, ideo in essentia imprimitur, vt indifferens, tamen magis dicitur filius de essentia patris, quā filij, vel spiritus sancti, sicut dicimus qd de materia vini educitur acetum, quia prius fuit sub vini forma, sicut in diuinis filius est de essentia, vt est patris, quia est de essentia, quæ prius origini est essentia patris. ¶ Ad aliud generatio subita, & genitum non sunt vna res, tamē generatio est prius genito secundum rationem, secundum qd intellectus prius accipit eam, vt in primo signo, secundo vt genitum esse sit in diuinis distantia generationis a genito esse, seu potentie ab actu, & hoc non est nisi in ratione. ¶ Item arguitur. nihil informatur ab eo respectu cuius est actus purus respectus relationis, non habet esse nisi ab essentia, ergo non informatur relatione. ¶ Dico essentia intentione, quæ est essentia fundat filiationem immediate in mediatione, scilicet natura, quia nullam relationem prius natura fundat in quo enim signo naturæ fundat vnā, &

& aliam, tñ fundat filiationem mediate. s. mediatione originis, quia mediate generatione, tñ immediate immediatione naturæ. ¶ Tunc dico, essentia est purus actus respectu filiationis, inquantū fundat eam immediate immediatione naturæ, tamē est in potentia ad eam mediatione originis. ¶ Item, arguitur produciens inquantū huiusmodi refertur ad productū, sed inquantum mouens refertur ad materiā, pater non eum mouens. ergo &c. ¶ Dico, q̄ produciens ut sic non refertur ad materiā, nec inquantum mouens, sed inquantū imprimens. ¶ Qui vellet sustinere q̄ essentia non se habet ut materia in generatione posset respondere ad rationes factas.

AD PRIMAM, quando arguitur q̄ non includit imperfectionem, est in Deo, concedo. sed ratio subiecti includit imperfectionem, nego. Ad probationem, mutationi corrēdet ratio subiecti s̄m omnem sui rōnem, seu intentionē, concedo, sed productio includit in aliqua ratione mutationem, dico q̄ falsum est, vnde dico, q̄ productio, & formatio habet formales rōnes distinctas formaliter, & sunt sine contradictione separabiles ab invicem, quia productio est formaliter ipsius producti, & accedit sibi q̄ fiat cum mutatione aliquius partis compositi, mutatio aut formaliter est actus mutabilis, quod de privatione trāsit ad formam. Quod autem mutatio concomiteretur productionem in creaturis, hoc est propter imperfectionem potentia productæ, quæ non potest dare totale esse termino productionis, sed aliqd præsuppositum transmutat, &

& sic producit compositū. ergo sine contradictione poterit separari cōparando ad potentia productiua pfectam, sicut patet in creatione, ubi propter perfectionem potentia productiua ponentis primo esse totum, verū est ratio productionis inquantum per eam vere productū accipit esse, sed non est ratio mutationis, inquantum mutatio dicit aliquid substractum aliter se habere nunc, quā prius secundum philosophum. 6. phys. quoniam in creatione non est aliquid substractum. ¶ Ad secundum cum arguitur, illud quod in quocunque priori non est sub aliqua forma, & in posteriori est sub aliqua forma, in priori fuit in potentia ad illam, sed essentia prius origine fuit sub paternitate, quā sub filiatione in illo. ergo priori originis fuit in potentia ad filiationem. ¶ Ad maiorem dico, q̄ est falsa si fiat distributio pro priori originis, sicut accipitur in minori, quia quod pater habeat essentiam prius origine, nō est aliud, nisi q̄ habeat essentiam a se, & q̄ filius habeat eam in posteriori originis signo, non est aliud nisi q̄ habeat essentiam ab alio modo: ista possunt simul stare, q̄ pater habeat essentiam a se, & filius a patre, & tamen quod in eodem signo naturæ habeat eam, & nunquā filius fuerit in potentia ad eam habendam: vnde sic arguitur, non habent eam in priori originis, ergo non habent eam in priori signo naturæ, quod requiritur ad hoc qd fuerit in potentia ad eam, est fallacia s̄m quid ad simpliciter, arguendo a negatione s̄m quid, ad negationē simpliciter. ¶ Ad

tertium dico, q*uod* ibi est potentia obiectiua, & quando tu dicis, q*uod* potentia obiectiua dicit imperfectionem in creatura sicut subiectiua, distinguitur, est enim quaedam potentia obiectiua p*ro*ducibilis, quaedam creabilis: prima non dicit imperfectionem, & est in diuinis, secunda dicit imperfectionem, & est in creaturis. ¶ Ad quartum dico, q*uod* relatio est forma partialis. Et cum dicis, q*uod* est forma partis, dico q*uod* esse formam partis potest intelligi dupliciter, vel sicut fundamenti, vel sicut subiecti: quod autem se habet r*ati*one subiecti respectu formae partialis est quasi materia, non autem quod est fundamentum. ¶ Ad quintum cum dicitur, q*uod* prioritatem realem, originis sequitur talis ordo, & realis potentia, dico q*uod* non est verum, nisi de potentia obiectiua, vt expositum est supra, & c*um* dicis q*uod* omnis imperfectio quae sequitur potentiam subiectiuam, sequitur obiectiuam, patet supra in solutione tertij argumenti. ¶ Ad sextum, ex duobus formaliter distinctis non constituitur quid vnum per se, nisi vnum sit actus, alterum potentia. 7. Meta. ¶ Solutio secundum philosophum in eodem septimo capitulo. vltimo, & 8. vnitas compositi necessario est ex compositione actus & potentiae, nunc autem persona in diuinis non est composita, nec quasi composita, sed simpliciter simplex, & ita simplex, sicut essentia secundum se considerata, nullam habens compositionem, nec quasi compositum in re, & tamen formalis ratio essentiae est distincta a formali ratione relationis, nec vna est alia. ¶ Qualiter autem

stat, quod relationis in se non sit formaliter eadem rationi essentiae, & tamen in eodem concurrentes non constituunt compositum, hoc est, quia ista perfectio est eadem illi, propter infinitatem vnius quicquid potest esse cum ea, est perfecte idem sibi. perfectio igitur identitatis excludit omnem compositionem, & quasi compositionem, quae identitas est propter infinitatem, & tamen infinitas n*on* tollit formales rationes relationis & essentiae, quin haec formaliter non sit illa, nihil igitur ex istis est quasi compositum ex actu & potentia, sed est vnum fundamentum ex istis, quia est perfecta identitas, ista etiam identitas excludit aggregationem, quia idem non aggregatur cum seipso.

C O N T R A, quando ex duobus vt sunt distincta sit aliquid vnum, maioris vnitatis, quam sit vnitas illorum, vt distincta sunt, vnum eorum est potentia, & reliquum actus. quia si neutrum est actus alterius, ergo non magis ex eis sit vnum, quam vt sunt distincta, cum nullam videntur habere habitudinem ad inuicem: relatio & essentia, in quantum sunt distincta constituunt personam, quae est persona deitate sola, haec persona est magis vna, quam ipsa, vt distincta. igitur &c. ¶ item, si terminus formalis communicatur alicui, quantumcunque suppositum modi cum dicitur terminus formalis coicatus praesupponit illud, cui coicatur respectus, non praesupponitur cui coicetur essentia, quia tunc relatio esset prius quam essentia, ergo essentiae coicatur relatio, vt essentia praexistit. ergo

go essentia est quasi materia.

AD PRIMVM dicitur, q̄ maior est vera, quando vtrumque est res & res, non quando vnum est res, & alterum modus intrans realitatem eius, & maxime, quando illud, quod est res est infinitum.

CONTRA, quero an ex re, & modo sit magis vnum per se quàm sint ista, vt in se distincta sunt. Si dicis q̄ sic vnum est actus & alterum potentia, quia si vnum non sit actus, & alterum potentia, tunc erit tantum hoc, & hoc, & tunc compositum non est per se vnū ex istis, sed ex alio. Aut si est magis vnū illi in tertio, quàm in quantum sunt distincta, oportet aliquid esse in composito, vltra rationem huius & huius, & tunc aut est absolutum & tunc hoc & hoc, aut respectus, & tunc ille respectus per quem vnum respicit aliud erit intrinsecus, & tunc ille respectus est actus & potentie secundum philosophos, vis rationis stat in hoc, si a. non est actus. b. nec econuerso, ergo in tertio. a. non est vnum ip̄i. b. quantum distincta non sunt per se vnum, quia neutrum est de per se alterius intellectus. ergo vt in toto, neutrum est per se vnum alteri, ergo totum non est per se vnū. & tunc nihil erunt per se suppositi naturæ diuinæ, quia nec hoc nec illud, nec hoc & illud est per se suppositum naturæ, prima consequentia probatur ex opposito consequentis. ¶ Respondeo, ex eis sit vnum, non quia hoc & hoc, sed aliquid aliud, non per respectum, nec per absolutum sed illud includit magis absolutum, & respectum.

CONTRA, si illud ter

tium sit aliud, quàm hoc, ergo persona erit aliud quàm hoc & hoc, dico illud tertium est ista, & simul.

CONTRA, ergo tantum hoc & hoc. Solutio, illud tertium est simul vtrumque, vt habens respectum adinuicem, non tamen vt potentia & actus, sed vt res & modus. ¶ Ad primum dicitur ad maiorem, cum accipitur ex distinctis, vt distincta sunt, non est verius vnum, quàm eis vt indistincta, nisi per aliud quàm per rationem formalem distinctionum. dico illud aliud quod est ratio vniendi est identitas, scilicet quod ista duo sunt idem identice.

CONTRA, vt distincta sunt excluditur ab eis identitas realis. ¶ Contra, accipiamus præcisissime, vt potest accipi ab intellectu, essentiam illam, essentia sic accepta & paternitas non sunt idem, quia vnum ad se, alterum ad aliud. ex illis igitur est diuersitas formalis, ex illis etiā præcisissime sumptis est vnitas identica, si enim deiras hoc habet, quod quodlibet sibi possibile sit idem sibi, in illo habet vnderelatio sibi compossibilis sit eadem sibi, aliter nunquam erit compossibilis sibi. ¶ Dico aliter, q̄ nunquam per aliquid quomodocunque in ratione principij vnum est ex istis formaliter, quod est aliud formaliter ab illis, vt distinguitur, vnde idem potest esse ratio convenientiæ vnus, & distinctionis alterius, ratio quiditatis eorum est non inclusionis eorum, & non identitatis formaliter, & eadem est ratio proxima identitatis realis eorum, & ideo compossibilitatis eorum.

DISP.